

УДК 334.012.61-022.51:336.77:338.3

DOI: 10.25140/2411-5215-2019-4(20)-369-379

*Світлана Кушнір, Вікторія Кармазіна***АНАЛІЗ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ ТА НОВОСТВОРЕНИХ
ПІДПРИЄМСТВ У МЕЖАХ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ
«ДОСТУПНІ КРЕДИТИ 5-7-9%»***Светлана Кушнир, Виктория Кармазина***АНАЛИЗ КРЕДИТОВАНИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И НОВОСОЗДАННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЙ В РАМКАХ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРОГРАММЫ
«ДОСТУПНЫЕ КРЕДИТЫ 5-7-9%»***Svitlana Kushnir, Viktoriia Karmazina***ANALYSIS OF LENDING TO SMALL BUSINESSES AND NEWLY CREATED
ENTERPRISES WITHIN THE FRAMEWORK OF THE STATE PROGRAM
«AVAILABLE CREDITS 5-7-9%»**

Розвиток малого бізнесу в Україні є одним зі стратегічно важливих завдань на сьогодні. Досліджено статистичні дані щодо ступеня зносу основних засобів за видами економічної діяльності (кошти програми спрямовані на інвестування в основні засоби). Проаналізовано кредитування суб'єктів господарювання, кількості існуючих підприємств великого, середнього, малого бізнесу, зокрема і мікропідприємництва. У статті описана сутність програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка була запроваджена 1 лютого 2020 р. Розкрито механізм надання державної допомоги підприємствам у межах цієї програми. Виокремлено етапи отримання пільгових кредитів як діючим, так і новоствореним підприємством. Досліджено проблеми, переваги та недоліки проекту «Створюй вдома». Розкрито питання можливості кредитування під низький відсоток підприємств-стартаперів.

Ключові слова: державна програма; кредит; кредитування; малий бізнес; мікропідприємництво; стартап.

Рис.: 4. Табл.: 7. Бібл.: 13.

Развитие малого бизнеса в Украине является одним из стратегически важных задач на сегодняшний день. Исследованы статистические данные степени износа основных средств по видам экономической деятельности. Проанализированы кредитование субъектов хозяйствования, количества существующих предприятий крупного, среднего, малого бизнеса, в том числе микропредпринимательства. В статье описана сущность программы «Доступные кредиты 5-7-9%», которая была реализована 1 февраля 2020 г. Раскрыт механизм предоставления государственной помощи предприятиям в рамках этой программы. Выделены этапы получения льготных кредитов как действующим, так и вновь созданным предприятиям. Исследованы проблемы, преимущества и недостатки проекта «Создай дома». Раскрыты вопросы возможности кредитования под низкий процент предприятий - стартаперов.

Ключевые слова: государственная программа; кредит; кредитование; малый бизнес; микропредпринимательство; стартап.

Рис.: 4. Табл.: 7. Библ.: 13.

The development of small business in Ukraine is one of the strategic goals for today. The statistics on the degree of depreciation of fixed assets by types of economic activity (the program funds are aimed at investing in fixed assets). Lending to economic entities, the number of existing large, medium, and small businesses, including microenterprises, is analyzed. The article describes the essence of the program "Available Credits 5-7-9%", which was introduced on February 1, 2020. The mechanism of providing state aid to enterprises under this program is disclosed. The stages of obtaining preferential loans for both existing and newly established enterprises are distinguished. The problems, advantages and disadvantages of the Create a Home project are explored. The possibility of lending to a low percentage of startup companies is discussed.

Keywords: state program; credit; lending; small business; micro-enterprise; startup.

Fig.: 4. Table: 7. References: 13.

JEL Classification: G21; G28; J23

Постановка проблеми. Розвиток малого та середнього бізнесу є надзвичайно важливим в умовах нових трансформаційних процесів в Україні. Адже покладені зусилля на ефективну роботу провідних галузей підприємництва, зокрема малого бізнесу, надалі повинно позитивно вплинути на економічне зростання ВВП у державі та покращення макроекономічної стабільності у складні посткризові часи.

Попри постійні дискусії політиків, економістів та можновладців щодо актуальних питань запровадження земельної або податкової реформи, більшість погоджується з важливістю розвитку малого та середнього бізнесу на території України.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Зміна влади минулого року призвела до просування нової урядової програми, в якій зазначалось, що невисокі відсоткові ставки та пільгове кредитування вітчизняних підприємств забезпечать комфортні умови для втілення ідей власної справи українців. Про це свідчить відеозвернення діючого Президента України Володимира Зеленського, де акцентовано увагу на сучасні проблеми трудової міграції та державну програму, спрямовану на повернення заробітчан на українську землю для ведення бізнесу. Програма має назву «Повертайся і залишайся» («Створюй вдома», «Доступні кредити 5-7-9%») та включає в себе наявність доступних кредитів під 5, 7, 9 % для малого та середнього бізнесу.

Отже, для того щоб визначити перспективи та наслідки кредитування для України як держави та для кожного підприємця окремо, необхідно розуміти економічні причини запровадження програми та сутність такого пільгового кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансово-кредитні відносини та розвиток кредитування малого та середнього бізнесу детально розглядали у своїх наукових працях такі вчені, як І. Фішер, М. Фрідман, а також Т. І. Ковальчук, М. І. Сарай, О. В. Дзюблюк. Розробкою програми «Створюй вдома» та її обґрунтуванням займалися Т. Милованов, О. Гончарук та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на численні дослідження науковців та економістів у сфері розвитку та кредитування малого бізнесу, на сьогодні недостатньо вивченими є питання важливості ефективної підтримки з боку держави. Тому практична значущість діяльності малого підприємництва в межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» в часи трансформації державного устрою та економіки зумовили актуальність теми цього дослідження.

Мета статті. Головною метою роботи є детальний аналіз державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» та кредитування суб'єктів малого бізнесу та новостворених підприємств. Для досягнення поставленої мети в роботі було досліджено поточний стан розвитку малого бізнесу; проаналізовано сутність та механізм надання державної допомоги; зазначені проблеми, перспективи, реалістичність програми; запропоновані шляхи щодо покращення «Доступних кредитів 5-7-9%».

Виклад основного матеріалу. В умовах постійного розвитку економіки України дуже часто ми зустрічаємо поняття «малий бізнес» та «мале підприємництво», однак ці поняття не можна назвати синонімами. Бізнес включає в себе сукупність ринкових відносин та діяльність не лише підприємців, але і споживачів, працівників, інших задіяних у процесі діяльності учасників. Основною метою ведення бізнесу є отримання прибутку або особистої користі. У законодавстві України складно знайти чітке розмежування цих двох понять.

Проте згідно з Порядком надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28, суб'єктом мікропідприємництва та малого підприємництва вважається фізична особа-підприємець або юридична особа, середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) якого не перевищує 50 осіб та річний дохід якого від будь-якої діяльності не перевищує 50 млн грн [3].

Згідно з Наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2012 р. № 1407 «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами», кредитування – це операції з надання коштів з державного бюджету на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок яких виникають зобов'язання перед державним бюджетом, та операції з повернення таких коштів до державного бюджету. Також вказано, що до кредитів із державного бюджету належать бюджетні позички та фінансова допомога з державного бюджету на поворотній основі [9].

З моменту проголошення незалежності України у 1991 р. у нашій державі існує проблема розвитку малого бізнесу.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

У розвинених країнах, наприклад у США, Великобританії, Німеччині та Японії, приблизно 50 % ВВП припадає на малий і середній бізнес. До соціального фактору малого та середнього бізнесу можна віднести те, що завдяки йому забезпечуються нові робочі місця, знижується суспільна напруженість, поширюється вплив інноваційних технологій на виробничий процес, дохідність бюджету збільшується тощо.

У країнах Європейського Союзу кредити у структурі фінансування малого бізнесу становлять не менше ніж 60 %. А в Україні така частка кредиту становить менше ніж 20 %. Якщо в країнах Європейського Союзу доходи від малих і середніх підприємств становлять до 30-40 % ВВП, то в Україні від 7 до 9 % [12].

Дані про загальну суму кредитів, наданих суб'єктам підприємництва в Україні демонструють поступове збільшення обсягів кредитування в період з 2017 по 2019 рр., але знову невелике зменшення на 1 лютого 2020 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Загальна сума кредитів, наданих суб'єктам господарювання 2016–2020 рр.

Дата	Кредити, надані суб'єктам господарювання, млн грн	Темп приросту, %
01.02.2016	830632	-
01.02.2017	840017	1,13
01.02.2018	897460	6,84
01.02.2019	904750	0,81
01.02.2020	822237	-0,09

Джерело: складено авторами на основі [7].

Практика зарубіжних країн та статистичні дані щодо наданих кредитів в Україні суб'єктам підприємництва впродовж 2016–2020 рр. (табл. 1) доводять, що економіка ефективно працює лише тоді, коли ефективно працює система кредитування.

Підрахунки Державної служби статистики України щодо кількості суб'єктів підприємництва впродовж 2013–2018 рр. показують, що кількість суб'єктів великого бізнесу суттєво зменшилась (майже вдвічі). Середній бізнес також потерпав від зменшення кількості підприємств у період з 2013 по 2017 рр., але у 2018 р. кількість суб'єктів господарювання зросла на 1222 одиниці (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість суб'єктів великого, середнього, малого та мікробізнесу 2013-2018 рр.

Рік	Кількість суб'єктів господарювання, усього			
	суб'єкти великого підприємництва	суб'єкти середнього підприємництва	суб'єкти малого підприємництва	з них суб'єкти мікропідприємництва
2013	659	19210	1702201	1637180
2014	497	16618	1915046	1859887
2015	423	15510	1958385	1910830
2016	383	15113	1850034	1800736
2017	399	15254	1789406	1737082
2018	446	16476	1822671	1764737

Джерело: складено авторами на основі [4].

Ситуація з кількістю суб'єктів малого підприємництва в Україні впродовж 2013-2018 рр. є нестабільною. За даними рис. 1 можна зробити висновок, що підтримка у вигляді фінансування малого бізнесу є пріоритетним завданням для нашої держави.

Очевидно, для того щоб підняти внутрішню економіку України на вищий рівень, запровадження програми допомоги підприємствам є необхідним першим кроком.

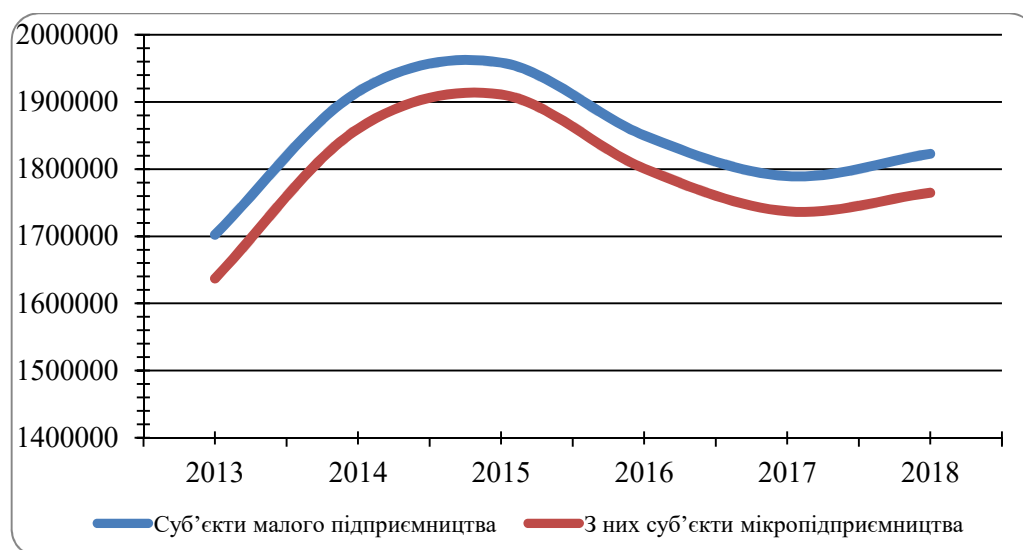

Рис. 1. Кількість суб'єктів малого бізнесу в період 2013-2018 рр.

Джерело: складено авторами на основі [4].

Говорячи про розвиток малого бізнесу, не можна оминати проблему трудової міграції. Під час інавгурації В. Зеленський наголосив, що чисельність українців – 65 мільйонів. З них двадцять мільйонів живе в Європі, Азії, Північній та Південній Америці, Австралії та Африці. Відповідно до даних щодо міграційного руху населення, спостерігається нестабільна, проте здебільшого позитивна ситуація. Про це свідчить постійний міграційний приріст населення (табл. 3) – приблизно від 2,4 до 4 млн осіб виїхали та продовжують виїжджати за кордон на заробітки (велика кількість людей працюють неофіційно, та не зареєстровані як трудові мігранти). При цьому за даними Державної служби статистики, з початку війни на Донбасі у 2014 році майже 1,3 млн українців мігрували в інші країни. Найбільше українців працює у Польщі – польський уряд повідомив про півтора мільйона українських мігрантів. Наступними за популярністю країнами є Німеччина, Італія, Іспанія, Чехія [11].

Таблиця 3

Міграційний рух населення, осіб

Рік	Кількість випадків прибуття в Україну	Темп приросту випадків прибуття, %	Кількість випадків вибуття з України	Темп приросту випадків вибуття, %	Міграційний приріст, скорочення (-)
2014	542506	-	519914	-	22592
2015	533278	-1,7	519045	-0,17	14233
2016	256808	-51,8	246188	-52,6	10620
2017	442287	72,2	430290	74,8	11977
2018	629276	42,3	610687	41,9	18589
2019	576032	-8,5	554520	-9,2	21512

Джерело: складено авторами на основі [4].

1 лютого 2020 р. в Україні стартувала державна програма допомоги підприємствам, яку активно розробляли представники влади. Найбільший акцент зроблено на малому бізнесі, зокрема підприємствах, що є стартапами.

Фонд розвитку підприємництва пояснив, що взяти участь у державній програмі зможе як діючий чинний бізнес, так і людина, яка лише планує розпочати свою справу. Кредити надаються на строк до 5 років та на суму не більше ніж 1,5 млн грн в одні руки (однак в уряді заплановано збільшення суми до 2 млн грн). І ще однією обов'язковою умовою для учасника є власний внесок підприємця не менше 20 % від суми інвестиційного проєкту для діючого підприємства, а для новоствореного не менше 30 %.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Програма спрямована на такі цілі:

1. Придбання нових або вживаних основних засобів, окрім нерухомості.
2. Модернізація та ремонт наявних у підприємства основних засобів.
3. Будівництво, ремонт або реконструкція приміщень (крім офісних) [1].

Сфери діяльності малого підприємництва, щодо яких стосуються обмеження в наданні державної допомоги, визначено у статті 13 Закону України від 22.03.2012 р. №4618-VI «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (рис. 2).

Однак цілком можливе розширення переліку типів бізнесу, які заслуговують на кредитування, й внесення обґрунтованих змін у «Доступні кредити 5-7-9%» протягом певного часу.

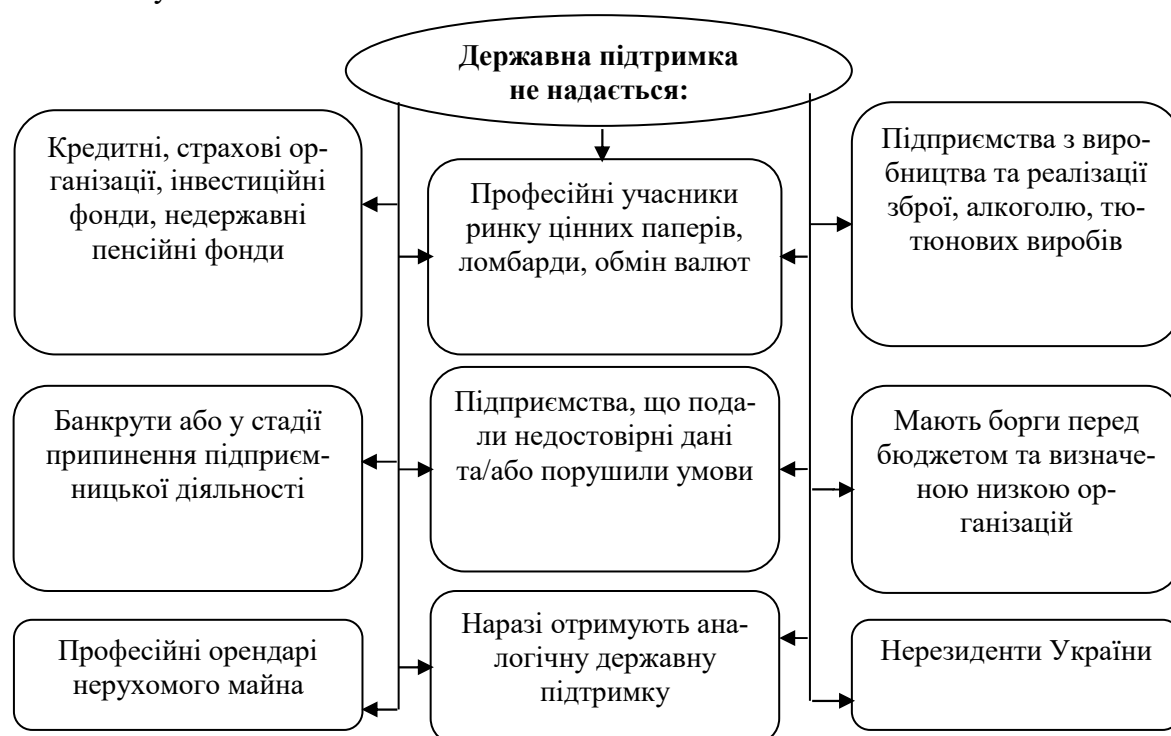

Рис. 2. Обмеження щодо надання державної підтримки суб'єктам малого бізнесу
Джерело: складено авторами на основі [10].

До того ж програма є диференційованою щодо відсоткових ставок. Вони відрізняються відповідно до суми річного доходу, кількості найманих працівників та цілей надання коштів (табл. 4).

Таблиця 4

Диференціація відсоткових ставок за програмою «Доступні кредити 5-7-9%»

Кредитна ставка	Статус підприємства	Сума річного доходу	Наймані працівники	Мета надання кредиту
5%	Новий або діючий бізнес	25 млн грн	2 робочих місця протягом першого кварталу	Реалізація ідеї власної справи. Створення та розвиток підприємства.
7%	Новий або діючий бізнес	25 млн грн	0 робочих місць	Розвиток та модернізація підприємства.
9%	Діючий бізнес	25-50 млн грн	0 робочих місць	Розширення, модернізація, розвиток підприємства. Підприємство має на меті поступове збільшення кількості робочих місць.

Джерело: складено авторами на основі [3].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Треба зазначити, що в програмі вказано, що за створення кожної одиниці нового робочого місця відсоткова ставка кредиту зменшується на 0,5 % (але не менше ніж 5 % річних).

Втілення програми доступного кредитування відбулося 14 січня 2020 року згідно з внесеними змінами до Державного бюджету України на 2020 рік, де передбачено виділення 2 млрд грн, що отримані внаслідок довгострокового погашення векселів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Зазначені 2 млрд грн розподілено на декілька напрямів:

1. На компенсацію відсоткових ставок – 1,5 млрд грн.

2. На надання державних гарантій представникам малого бізнесу, яким не вистачає коштів, щоб надати заставу банку, – 0,5 млрд грн.

Розглянемо механізм кредитування більш детально. Низькі відсоткові ставки будуть добре відчувати лише підприємці, тому що у програмі йдеться не про кредит під 5, 7, 9%, а про сплату відсоткової ставки в розмірі цих відсотків державою комерційним банкам. Тобто банківські установи продовжують надавати кредити підприємцям від свої встановлені відсотки, але різниця між ними та між 5, 7, 9% компенсується за рахунок виділених Україною 1,5 млрд грн.

Отже, для створення нового підприємства за рахунок коштів «Доступних кредитів» необхідно зробити такі кроки (табл. 5).

Таблиця 5

Основні етапи для отримання кредиту підприємством

	Етап	Роз'яснення етапу
Крок 1	Ознайомлення з програмою	На офіційному сайті програми «Створюй вдома» та на сторінці Фонду розвитку підприємництва слід ознайомитися з розширеною інформацією щодо умов участі, структури, сутності програми. Це надає змогу зрозуміти основні критерії відбору, та пройти анкетування, яке допоможе порівняти своє підприємство з умовами.
Крок 2	Заявка	Необхідно оформити та подати заявку на участь у встановленій формі.
Крок 3	Підбір банку	Варто обрати банк, який повинен бути партнером та чекати зв'язку з представником банку. Тут виникає один з «підводних каменів». За поясненням Фонду розвитку підприємництва, відсоткова ставка за кредитами для участі в програмі вираховується за формулою і не повинна перевищувати 18-20 %. Та за умови знаходження банку, готового кредитувати під такі відсотки, учасник має підтвердити чи спростувати отримання підприємцем від держави допомоги.
Крок 4	Збір та подання документів	Надати банку основний пакет документів: 1. Інформація про інвестиційний проєкт або бізнес-план. 2. Довідка про отриману за останні 3 роки державну допомогу (в разі отримання допомоги понад 200 тис. грн у компенсації відсотків державою буде відмовлено, оскільки порушується законодавство про конкуренцію). Згода на обробку персональної інформації.
Крок 5	Обробка документів банком	Банку на обробку документів надається 10 робочих днів (14 календарних днів). Проводиться перевірка претендентів з метою виявлення пов'язаних осіб чи шахрайських дій.
Крок 6	Результат	Банк приймає остаточне рішення та повідомляє про це учасника.

Джерело: складено авторами на основі [13].

На сьогодні в Україні банками-партнерами програми є 4 державних банки, а також комерційні банки, з якими укладено договори про співробітництво. Планується поступове приєднання до програми АТ «Райффайзен Банк Аваль» та ін. (рис. 3).

На початок лютого для розгляду банкам-партнерам було надіслано 17 000 заявок. А 3 лютого 2020 р. було видано перший кредит за цією програмою, що стало вагомою подією для обговорення. Першовідкривачем доступного кредитування став 33-річний підприємець з Вінниці, який тримав 1,5 млн грн на строк 5 років під 7 % річних з цільовим спрямуванням на розвиток мережі продуктових магазинів підприємця та закупівлю обладнання для нового супермаркету площею 903 м² [1].

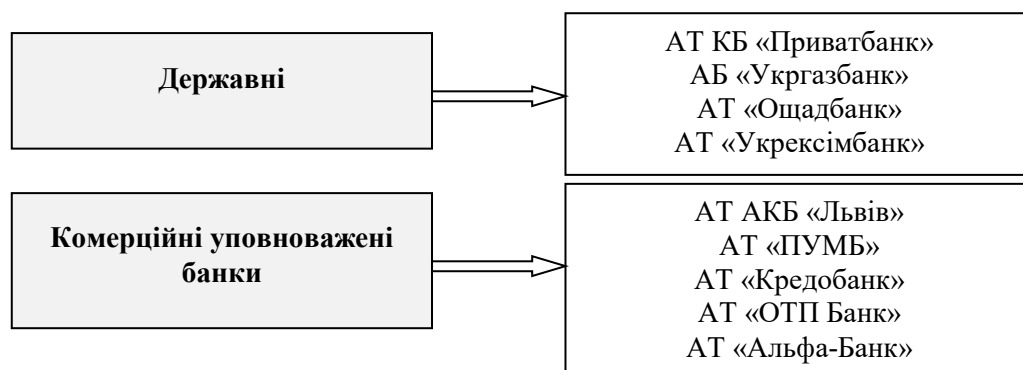

Рис. 3. Банки-партнери програми «Доступні кредити 5-7-9%»

Джерело: складено авторами на основі [6].

За даними Міністерства фінансів України, протягом останнього тижня лютого кількість заявок на участь у програмі зросла на 145 %, та за майже 2 місяці роботи програми надано кредитів на 110, 2 млн грн (табл. 6).

Таблиця 6

Статистичні дані щодо виданих кредитів за програмою

Дата	Кількість заявок на участь у програмі, шт.	Кількість наданих кредитів, шт.	Загальна сума виданих кредитів, млн грн
20.02.2020	6190	-	27,1
26.02.2020	15190	-	-
02.03.2020	-	97	66, 11
16.03.2020	14416	169	110,2

Джерело: складено авторами на основі [5; 6].

1 березня 2020 р. Україна планувала надавати гарантії позичальникам, у яких немає застави для кредиту, що є позитивною новиною для підприємств – стартаперів, оскільки здебільшого у новостворених підприємств не вистачає коштів на оренду приміщення, закупівлю обладнання, а тому й виникає неможливість взяти кредит під заставу.

Одним із завдань запровадження такої програми є інвестиції в основні засоби. Адже відсоток зношення основних засобів в Україні становить близько 60-80 % (рис. 4, табл. 7), тоді як у сусідніх країнах Польщі та Білорусі він становить 35-45 % [1].

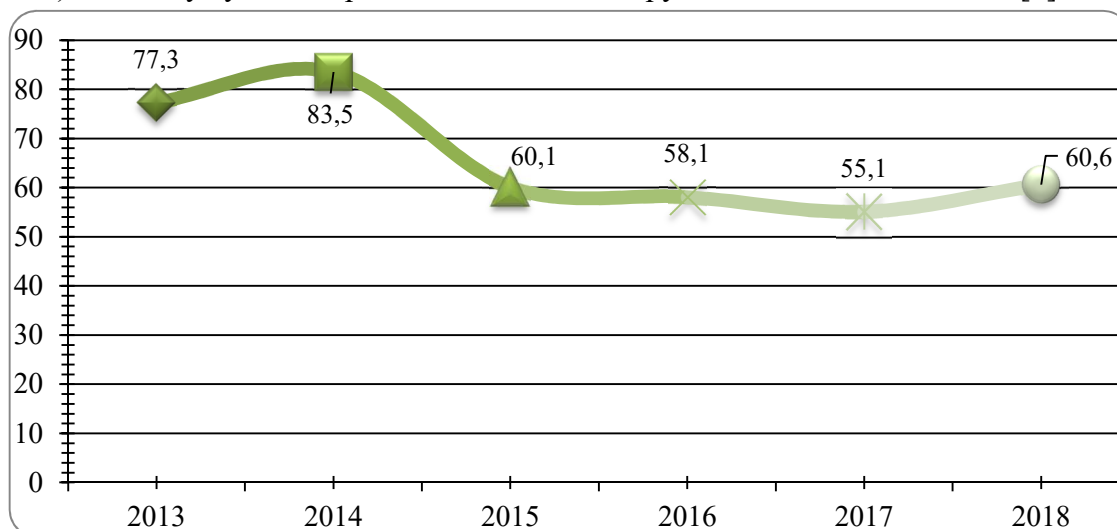

Рис. 4. Степінь зносу основних фондів підприємств 2013-2018 рр.

Джерело: складено автором на основі [4].

Таблиця 7

Ступінь зносу основних засобів за видами економічної діяльності 2013-2018 рр.

Вид економічної діяльності	Рік					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	35,8	38,8	38,9	37,3	35,7	35,4
Промисловість	56,9	60,3	76,9	69,4	59,1	66,4
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	39,5	37,3	44,7	39,3	40,4	42,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська служба	96,7	97,9	51,7	50,6	47,6	62,9
Інформація та телекомунікації	63,6	57,4	57,9	55,6	61,1	59,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	31,7	30,8	32,2	39,2	36,8	40,1
Інші види послуг	42,2	37,3	44,6	45,1	43,0	45,9

Джерело: складено автором на основі [4].

Дослідження реальної ситуації стосовно оформлення кредиту за зазначеною програмою показало і наявні недоліки, серед яких:

1. Більшість банків надають перевагу стартапам ФОПів, які зареєстровані більше одного року.
2. Необхідність наявності досвіду роботи в справі, яка відкривається.
3. Більшість банків мають посилені вимоги до застави (нерухомість чи транспортний засіб).
4. У разі кредитування під заставу вживаного обладнання банки вимагають сплату комісії 0,5 %.
5. Кількість найманих працюючих людей прямо пропорційно впливає на розмір ставки (якщо на початковому етапі нового бізнесу підприємець планує працювати один, щоб отримати досвід чи швидше виплатити кредит, ставка кредиту буде не 5 % річних, а 7 %) [8].

18.03.2020 р. Кабінет Міністрів України прийняв проєкт Постанови «Про внесення змін до Порядку надання державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва», яка певним чином спрямована на протидію поширення коронавірусної інфекції в Україні та подолання наслідків, оскільки в період карантину на території України обмежені певним чином деякі типи господарської діяльності.

Нові можливості програми включають:

1. Збільшення максимальної суми кредиту до 2 млн грн
2. Розширення інвестиційних цілей на:
 - а) придбання нежитлової нерухомості без її права передачі користування третім особам;
 - б) придбання об'єктів права інтелектуальної власності за договорами франчайзинга, пов'язаних із реалізацією інвестиційного проєкту;
 - в) поповнення обігових коштів суб'єктів підприємництва в розмірі не більше ніж 25 % від загальної вартості інвестиційного проєкту.
3. Перегляд розрахунку процентної ставки за кредитом.
4. Збільшення до 35 % рівня максимальної суми сплати за гарантією Фонду розвитку підприємництва зі збільшенням рівня частки проблемної заборгованості за кредитами, наданими стартапам, до 25 % [5].

У Постанові йдеться про такі дії проти поширення COVID-19:

1. Надання інвестиційних пріоритетів та зниження виплат на сплату базової відсоткової ставки підприємствам, що є виробниками лікарських засобів та медичного обладнання. Максимальна сума кредиту – 3 млн грн.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

2. Фінансування оборотного капіталу суб'єктів малого бізнесу, що надають населенню соціально-медичні чи соціально-побутові послуги; покриття витрат на оплату праці, орендної плати, комунальних послуг, та у випадку, якщо фінансування призведе до збереження чи приросту робочих місць суб'єкта підприємництва. Максимальна сума кредиту до 1 млн грн.

3. Установлення терміну, до якого можна звернутися за державною підтримкою на антикризові заходи, до 01.09.2020 р.

4. Включення кредитів, які надаватимуться на антикризові заходи, до кредитного портфеля уповноважених банків, за яким Фондом надається гарантія в розмірі 80 % основної суми заборгованості [5].

Також зазначена програма передбачає, що підприємці, які не відповідають вимогам та не в змозі отримати кредит, зможуть за бажанням пройти безкоштовне навчання протягом 6 тижнів. Для цього як додаток до «Доступних кредитів 5-7-9%» створено проєкт «Від знань до грошей», який надасть допомогу стартаперу створити бізнес-план чи допрацювати його, а також проінформує про умови програми пільгового кредитування. При цьому Міністерство економіки займається офлайн-навчанням (на місці з бізнес-спікерами), а онлайн-навчання забезпечує Міністерство цифрової трансформації.

Таким чином, хоча велика кількість претендентів та посилені вимоги ускладнюють отримання кредитування, та значно нижчі ставки і державна допомога є реальною можливістю розвинути власний бізнес.

Висновки і пропозиції. Дії, які спрямовані на активізацію кредитування малого підприємництва мають одночасно та на рівних умовах відповідати інтересам як фінансових інституцій й держави, так і підприємців. Програма «Доступні кредити 5, 7, 9%» розроблена із врахуванням досвіду минулих років та є одним з найбільших кроків у сферу розвитку і стимулювання малого підприємництва в Україні. Та аналізувати результати дієвості проєкту «Створюй вдома» в повному масштабі можна буде лише через декілька років.

Негативні тенденції щодо зносу основних засобів, кількості підприємств малого бізнесу та мікропідприємництва, сум наданих кредитів суб'єктам господарювання доводять важливість та необхідність державного втручання в процес кредитування.

Для діючого підприємства запропоновані знижені відсоткові ставки нададуть можливість спрямувати зусилля на розвиток. У механізмі роботи з відсотками враховано попередній досвід роботи з Державним бюджетом України. Для новоствореного бізнесу програма має деякі недопрацювання, та Уряд України працює над усуненням проблем та покращення проєкту.

Покращити дієвість програми можна за рахунок створення платформи для моніторингу за кількістю заявок на участь, кількістю та сумами наданих кредитів. При цьому, на нашу думку, варто надавати переваги новоствореним підприємствам у сферах виробництва товарів. Для заохочення заробітчани повернутися в Україну та створити бізнес, може бути розроблена система додаткових пільг в пріоритетних галузях народного господарства. Також вважаємо, що програма потребує стратегічного планування розвитку на термін понад 5 років, що надасть змогу спрогнозувати майбутні результати, отримані як підприємцями, так і державою. А контроль за наданням банками кредитів знизить ризик кредитування лише самозайнятих підприємців, що не створюють нових робочих місць.

Зважаючи на помірну ризиковість програми для банків, очікується поступове зростання кількості учасників, що з метою збереження конкурентоспроможності стимулюватиме різноманітні типи підприємств модернізувати своє виробництво та більш ефективно використовувати інноваційні технології.

Список використаних джерел

1. В Україні видали перший кредит для малого бізнесу за зниженою ставкою від держави. *TCH*. URL: <https://tsn.ua/ru/groshi/v-ukraine-vydali-pervyy-kredit-dlya-malogo-biznesa-po-snizhennoy-stavke-ot-gosudarstva-1485507.html>.
2. Вінокуров Я. Українцям видали менше 100 пільгових кредитів на створення бізнесу під 5-7-9% за перший місяць програми – Мінфін. URL: <https://hromadske.ua/posts/ukrayincyam-vidali-menshe-100-pilgovih-kreditiv-na-stvorenniya-biznesu-pid-5-7-9-za-pershij-misyac-programi-minfin>.
3. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%». URL: <https://5-7-9.gov.ua>.
4. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Дешеві кредити для бізнесу стали доступніші: Уряд прийняв рішення. Сайт Ліга Закон, 18 березня 2020. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/news/193839_deshev-krediti-dlya-bznesu-stal-dostupnsh-uryad-priynyav-rshennya.
6. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>.
7. Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.
8. Некрасов В. Як «Доступні кредити 5-7-9%» виявилися недоступними для нового бізнесу: експеримент ЕП. *Економічна правда*. 2020. 6 березня. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/03/6/657777>.
9. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами: Наказ Міністерства фінансів України від 14.12.2012 № 1407. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13>.
10. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
11. Програма «Повертайся та залишайся»: Чи реалістична пропозиція Зеленського заробітчанами. URL: https://zik.ua/news/2019/12/04/prohrama_povertaisiata_zalyshaisia_chy_realistychna_propozytsiia_zelenskoho_zarobitchanam_948167.
12. Руда О. Л., Турчик М. М. Організація банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/61.pdf.
13. Синіцин Н. Доступні кредити для бізнесу від 5 до 9%. Як буде працювати нова держпрограма? URL: <https://ua.112.ua/statji/dostupni-kredyty-dlia-biznesu-vid-5-do-9-yak-bude-pratsiuvaty-nova-derzhprohrama-524103.html>.

References

1. V Ukraini vydaly pershyi kredyt dlia maloho biznesu za znyzhenoiu stavkoiu vid derzhavy [In Ukraine, the first small business loan was granted at a reduced rate from the state]. (n.d.) *TSN*. Retrieved from <https://tsn.ua/ru/groshi/v-ukraine-vydali-pervyy-kredit-dlya-malogo-biznesa-po-snizhennoy-stavke-ot-gosudarstva-1485507.html>.
2. Vinokurov, Ya. (2020). *Ukrainians vydaly menshe 100 pilhovykh kreditiv na stvorennia biznesu pid 5-7-9% za pershyi misiats prohramy – Minfin*. [Vinokurov Y. Ukrainians were granted less than 100 concessional loans for business creation at 5-7-9% for the first month of the program – the Ministry of Finance]. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/ukrayincyam-vidali-menshe-100-pilgovih-kreditiv-na-stvorenniya-biznesu-pid-5-7-9-za-pershij-misyac-programi-minfin>.
3. *Derzhavna prohrama «Dostupni kredyty 5-7-9%»* [State program “Available Credits 5-7-9%”]. URL: <https://5-7-9.gov.ua>.
4. *Derzhavna sluzhba statystyky* [State Statistics Service]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. *Deshevi kredyty dlia biznesu stali dostupnishy: Uriad pryiniav rishennia* [Cheap business loans become more affordable: the government has made a decision]. *Sait Liha Zakon - Law League Website*. Retrieved from https://biz.ligazakon.net/ua/news/193839_deshev-krediti-dlya-bznesu-stal-dostupnsh-uryad-priynyav-rshennya.
6. *Ministerstvo finansiv Ukrainy* [Ministry of Finance of Ukraine]. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>.
7. *Natsionalnyi bank Ukrainy* [National Bank of Ukraine]. URL: <https://bank.gov.ua>.
8. Nekrasov, V. (March 6, 2020). *Yak «Dostupni kredyty 5-7-9%» vyavylisia nedostupnymy dlia novoho biznesu: eksperyment EP* [How “Available Credits 5-7-9%” have been inaccessible to new business: an EP experiment]. *Ekonomichna pravda – Economic Truth*. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/03/6/657777>.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

9. Pro zatverdzhennia Poriadku kaznacheiskoho obsluhovuvannia derzhavnoho biudzhetu za vytratamy [On Approval of the Procedure of Treasury Servicing of the State Budget at Expenditure]. № 1407 (on December 14, 2012). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13>.

10. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [About development and state support of small and medium business in Ukraine]. № 4618-VI (on March 22, 2012). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.

11. Prohrama «Povertaisia ta zalyshaisia»: Chy realistychna propozyitsia Zelenskoho zarobitchanam. [Program «Come back and stay»: Is Zelensky's proposal realistic for working people]. (n.d). Retrieved from https://zik.ua/news/2019/12/04/prohrama_povertaisiata_zalyshaisia_chy_realistychna_propozytsiia_zelenskoho_zarobitchanam_948167.

12. Ruda, O. L., Turchyk, M. M. (2018). Orhanizatsiia bankivskoho kredytuvannia maloho ta serednoho biznesu v Ukraini [Organization of bank lending to small and medium business in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, 10. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/61.pdf.

13. Synitsyn, N. (2020). Dostupni kredyty dlia biznesu vid 5 do 9%. Yak bude pratsiuvaty nova derzhprohrama? [Available business loans from 5 to 9%. How will the new state program work?]. Retrieved from <https://ua.112.ua/statji/dostupni-kredyty-dlia-biznesu-vid-5-do-9-yak-bude-pratsiuvaty-nova-derzhprohrama-524103.html>.

Кушнір Світлана Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Запорізький національний університет (вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69600, Україна).

Кушнір Светлана Александровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Запорожский национальный университет (ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, 69600, Украина).

Kushnir Svitlana – PhD in Economics, Associate Professor, Department of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhya National University (66 Zhukovskogo Str., 69600 Zaporizhzhya, Ukraine).

E-mail: SvetlanaAK@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1410-1887>

Кармазіна Вікторія Сергіївна – здобувач вищої освіти, Запорізький національний університет (вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69600, Україна).

Кармазина Виктория Сергеевна – соискатель высшего образования, Запорожский национальный университет (ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, 69600, Украина).

Karmazina Viktoria – applicant for higher education, Zaporizhzhya National University (66 Zhukovskogo Str., 69600 Zaporizhzhya, Ukraine).

E-mail: viktor240401@gmail.com